

Områder med høyt kulturhistorisk innhold

Plan for faste kulturminner i Asker ble første gang utarbeidet i 1994. 32 områder med høyt kulturhistorisk innhold ble definert og beskrevet i 1994. Planen er revidert i 2016, men avgrensningen av områdene er ikke endret i den reviderte planen. Beskrivelsene er oppdatert i 2018.

Et av målene med kulturminneplanen er å sikre et representativt utvalg av objekter og områder som belyser Askers utvikling både med hensyn til bosetting og næringsvirksomhet. Det er viktig at alle typer kulturpåvirket landskap og helhetlige bygningsmiljøer blir representert i en kulturminneplan. Det er derfor lagt vekt på å beskrive og ivareta større arealmessige eller funksjons-messige sammenhenger - såkalte **områder med stort kulturhistorisk innhold**.

Et område med stort kulturhistorisk innhold kan inneholde ett eller flere mindre kulturmiljøer og enkeltobjekter.

Over halvparten av områdene er lagt ut som hensynssone bevaring kulturmiljø og LNF-områder i kommuneplanen 2018-2030. Mange mindre områder er regulert til bevaring i ulike reguleringsplaner.

Nedenfor er det gitt en oversikt over alle de 32 områdene i Asker.

Faktorer som i særlig grad har vært med på å bestemme avgrensningen av områdene er **Samferdsel og jordbrukslandskap**

Veifar har fra uminnelige tider bundet gårder og grender sammen. Naturgrunnlag og samferdselsårer er viktige grunnsteiner i forståelsen av et områdes historiske utvikling. Samferdsel har foregått både til vanns og til lands. I kystnære områder som Asker, var ferdseien til vanns i tidligere tider viktigere enn i dag. Samferdselsminnene er sett i sammenheng med andre kulturminner.

Asker er i dag en delvis urban kommune, dette som følge av en prosess som startet opp mot slutten av 1800-tallet. **Jordbruket** har hatt en sentral plass i utviklingen av kommunen. Asker var en foregangsbygd innen jord- og hagebruk og en av landets viktigste landbrukskoler lå her. Det er derfor viktig å sikre et representativt utvalg av gårdsbruk og kulturlandskap. I tillegg kommer det sterke utbyggingspresset i kommunen som gjør det viktig å sikre grønne lunger som rekreasjonsareal for befolkningen.

Registreringer

SEFRAK-registreringene har dannet grunnlaget for utvelgelse av områder. Det er også foretatt en del tilleggs-registreringer av blant annet kalkovner, skjerp, veifar, kullmiler mm. De arkeologiske kulturminnene (automatisk fredet) som inngår i områdene er også omtalt.

Liste over områder med stort kulturhistorisk innhold

(se også vedlegg 2 i kulturminneplanen 2016-2020)

- 1 Nesbukta
- 2 Bebyggelsen ved Landøystranda
- 3 Hval Gård, Hvalstrand Bad
- 4 Leangen, Bårdsrud, Teigen, Båstad
- 5 Konglungen
- 6 Løkenes, Vettre, Åby
- 7 Blakstad - Sjøvollbukta
- 8 Vollen
- 9 Isdammer og arbeiderboliger - Sjøstrand
- 10 Nesøya Hovedgård
- 11 Groset
- 12 Hvalstad, Solstad, Skustad, Berger, Torstad, Åstad
- 13 Kongeveien - Ravensborg
- 14 Hvalstadåsen
- 15 Kunstnerdalen
- 16 Syverstad
- 17 Askergårdene - Asker sentrum
- 18 Asker kirke, prestegården, Haugbo
- 19 Skaugum
- 20 Tvester, Sem, Berg og deler av Vøyen
- 21 Hanevoll, Biterud, Hagen, Bakke, Jøssong, Hogstad, Brensrud, Finsrud
- 22 Solli
- 23 Bergsmarka
- 24 Del av Gml. Drammensvei og bebyggelsen langs denne
- 25 Dikemark
- 26 Felt med skjerp i Drengsrudmarka, Stupet
- 27 Foliefabrikken, Bondibroen
- 28 Heggedal
- 29 Sætre demningen og Vassbråtakeiva
- 30 Blakstad Hovedgård
- 31 Østenstadveien
- 32 Gui, Gisle, Østern, Yggeset og det gamle veifaret

Område 28 - Heggedal

Kulturmiljø 215, 216

Landskap:

Dette er området langs Verkenselva i sørenden av Gjellumvannet. Landskapet er flatt, mot vest reiser granittfjell seg, mot øst stiger landskapet noe. Dette var opprinnelig et jordbrukslandskap - rester av dette finner man rundt Heggedal Hovedgård med jorder, hagemark, epletrær og stavingstrær. I dag er et urbanisert industri- og tettstedspreget dominerende.

Kort historikk:

Heggedal var en gammel storgård, ryddet i yngre jernalder. Langs den vannførende Verkenselva hadde gården fra gammelt av sag, kvern og stampe. I 1872 kjøpte Christiania Tændstiks-fabrik gården for å nytte vannfallet til fabrikkdrift. Samme år ble Drammensbanen åpnet med stasjon på Heggedal - noe som var en forutsetning for fabrikken. Inntil da hadde Heggedal vært en avkrok. Som konsekvens av dette ble andre industriforetak trukket til stedet, og Heggedal ble Askers største befolkingskonsentrasjon.

Registreringer:

Det er registrert 19 nyere tids minner i området. Bare 11 av disse er tilknyttet industri- og tettstedsmiljøet. Dette er få registreringer sett i relasjon til den store utbyggingen som fant sted i området fra 1874. Siden SEFRAK-registreringen ble foretatt er 6 av disse revet.

Det er derfor få minner som dokumenterer det eldste industri- og tettstedsmiljøet.

Av industriminne står fyrhuset, fabrikkbygningen (reist 1916 etter brann på gamle murer), Kistefossdamen, demningen, disponentboligen med hage, og en av arbeiderboligene tilbake. Den eldste av bygningene, fyrhuset, er formet i den tradisjonelle neogotiske industriarkitekturen, fabrikken og disponentboligen har nyklassisistisk preg og arbeiderboligen (et eldre flyttet hus) har et lettere sveitserpreg. Av den gamle tettsteds-bebyggelsen står to meierier tilbake. De er bygd over samme lest - med kraftig meieri-kjeller av gråstein og lafta overbygg med plass for utsalg, landhandel, leilighet m.m.

I tunet på Heggedal Hovedgård står hovedbygningen (1840) i empirestil med halvvalmet tak, stabbur og sidebygning. Det er dessuten registrert hage, askekaller og et gammelt veifar like ved. Den gamle hovedbygningen på Åmodt står fremdeles i godt bevart sveitserstil like opp til fabrikkmiljøet.

Ved oppkjørselen fra sentrum mot hovedgården står Heggedal Kapell fra 1931.

Vernestatus:

Hovedbygningen på Heggedal Hovedgård er freda. Området er lagt ut med hensynssone bevaring kulturmiljø, kombinert med ulike andre formål i kommuneplanen 2018-2030. Tunet på Heggedal hovedgård, Heggedal kirke og den eldre bebyggelsen med fabrikkbygningene i Heggedal sentrum og stasjonsområdet er regulert til bevaring.

Begrunnelse:

Heggedal Hovedgård har høy bygningshistorisk verdi, og den gamle hovedbygningen er freda. Tunet er en viktig identitet-skapende faktor i Heggedal og har høy opplevelsesverdi.

Fabrikkmiljøet er sterkt amputert og autentisiteten som miljø er redusert. Det har likevel høy nærings- og sosialhistorisk verdi. Fabrikkbygningene, det gamle fyrhuset og den yngre produksjonsbygningen, har høy bygningshistorisk verdi som tidstypiske eksempler på industriarkitektur. Beliggenheten ved Kistefossdammen, sammen med disponentboligen og den ene arbeiderboligen som står tilbake, er karakteristisk for den tidlige industrien. Det viser nærheten til kraftkilden elva og nærheten mellom arbeidssted og bolig.

De to meieriene er representative for de første meieriene.

Miljøet som helhet viser kontrasten mellom det før-industrielle Heggedal og fabrikkmiljøet. Avgrensningen av miljøet er foretatt slik at sentrale elementer i Heggedals historie er tatt med. Det har vært viktig å innlemme Kistefosdammen, demningen og utsynet fra Hovedgården mot Gjellumvannet. Her ligger også "Transformatorn" en skibakke fra tidlig 1900-tallet. Miljøet belyser lokal og sosial identitet ved sin tilknytning til det som en gang var den største arbeidsplassen i Asker og et rikt industriarbeidermiljø.